

УДК 346.1:37

С.М. Грудницька

**ВІДГУК НА МОНОГРАФІЮ Б.В. ДЕРЕВ'ЯНКА
«ПОСЛУГИ У СФЕРІ ОСВІТИ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ»¹**

На початку 2013 року вийшла з друку монографія Б.В. Дерев'янка «Послуги у сфері освіти: правове регулювання». Її присвячено вирішенню питань правового регулювання надання послуг у сфері освіти. У монографії визначено особливості правового статусу різних учасників відносин у сфері господарювання, які надають, отримують або оплачують послуги у сфері освіти. Такі послуги можуть надавати як суб'єкти господарювання – навчальні заклади, їх об'єднання, індивідуальні підприємці та ін. Отримують їх студенти, учні, вихованці чи аспіранти. Останні є споживачами основних та додаткових освітніх послуг. У зв'язку з цим закономірно постають питання чи є вони учасниками відносин у сфері господарювання, а отже – суб'єктами господарського права; а також чи дозволяє рівень публічності відносин між ними регулювати їх не лише з точки зору цивільного, але й господарського права. У монографії були проаналізовані ці та протилежні точки зору. Автором було обрано точку зору вчених-господарників, які вважають, що фізичні особи – студенти та інші споживачі послуг навчальних закладів є суб'єктами не лише цивільного права, але і господарського, й адміністративного.

Автором показано, що крім навчальних закладів та споживачів їхніх послуг у правовідносинах у сфері надання освітніх послуг можуть брати участь і інші суб'єкти господарського права: органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, які здійснюють управління та контроль за діяльністю навчальних закладів; громадяни та організації, що є засновниками НЗ або здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності

¹ Дерев'янка Б. В. Послуги у сфері освіти: правове регулювання: монографія / Б. В. Дерев'янка ; МВС України, Донецький юридичний інститут. — Донецьк : Видавничий дім "Кальміус", 2013. — 387 с.

(наприклад, акціонери, власники часток у товариствах з обмеженою відповідальністю). Цікавим є проведення класифікації навчальних закладів за різними критеріями, визначення та рекомендація оптимальних організаційно-правових форм суб'єктів господарювання, які можуть бути використані засновниками навчальних закладів різних рівнів. Велике прикладне значення є дослідження питань майнової та фінансової основи господарювання навчальних закладів із пропозиціями їх удосконалення.

У монографії комплексно розкрито особливості правового регулювання надання особливих послуг у сфері освіти або загальних послуг нетрадиційними методами. Важливим питанням, яке на нашу думку заслуговує на увагу, є питання відносно надання послуг з підвищення кваліфікації та надання послуг дистанційно. Переважна більшість дослідників розглядають питання підвищення кваліфікації та дистанційних послуг лише з точки зору позитиву та необхідності всебічного запровадження і поширення. На це у монографії вказується автором. Проте автор розглядає досліджувані питання об'єктивно. Підвищення кваліфікації працівників і службовців визнано ним виправданим. Проте поставлено вірну умову про реальність та ефективність такого підвищення. Погоджуємося із висновком про необхідність правового забезпечення обов'язкового підвищення кваліфікації для певних груп працівників і службовців, а також осіб, які перебувають на обліку у центрі зайнятості. Виправданою є і пропозиція автора щодо стимулювання свідомих роботодавців.

Стосовно надання освітніх послуг дистанційно позиція автора не така однозначна, але заслуговує на підтримку. Не можна жодним комп'ютером замінити спілкування між викладачем та студентом, «живу» лекцію професора. Тому до питання щодо запровадження в Україні дистанційної освіти слід підходити з обережністю. На користь запровадження дистанційної освіти наводяться аргументи освітньої сфери Великої Британії. У відповідь на це слід нагадати, що на сьогодні такі послуги надає єдиний ВНЗ цієї країни – Відкритий університет Великобританії. Решта – працює за класичною системою. Слід погодитися із запропонованою автором диференціацією дистанційних освітніх послуг – вони можуть надаватися дистанційно: студентам з інших держав чи

регіонів; студентам-інвалідам або особам, обмеженим у можливості вільного пересування; – освітні послуги не повинні надаватися дистанційно (або можуть надаватися дистанційно у вигляді виключення) студентам денної форми навчання; – освітні послуги у жодному разі не можуть надаватися дистанційно студентам денної форми навчання, що отримують гуманітарні або прикладні знання (медикам, конструкторам, будівельникам, юристам, інженерам тощо). Ці пропозиції є цікавими і достойними відстоювання на різних рівнях.

Заслуговує на підтримку абсолютно нова пропозиція автора щодо поділу засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання на прямі та непрямі і пропозиція щодо наведення останніх у новому підпункті 2-1 статті 12 Господарського кодексу України (до непрямих засобів регулюючого впливу держави на діяльність НЗ віднесено, зокрема, атестацію педагогічних та науково-педагогічних працівників НЗ, а також надання державою цільових кредитів на оплату навчання споживачам послуг навчальних закладів – учням, студентам, аспірантам...).

Важливим є аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання відносин у сфері освіти. Із застосуванням порівняльного методу було зроблено велику кількість цінних пропозицій до українського законодавства. Ці зміни стосувалися як пропозицій щодо: регулювання діяльності релігійних навчальних закладів, розробки освітнього кодексу або окремих глав у чинних Цивільному та Господарському кодексах України, регулювання діяльності приватних підприємців у сфері освіти, управління діяльністю навчальних закладів та ін.

З наукової точки зору монографія є достатньо цікавою й обґрунтованою, містить велику кількість пропозицій, що містять наукову новизну, при її підготовці використано достатню кількість джерел наукової літератури, висновки аргументовано.

В цілому монографія за обсягом та змістом, характером досліджуваних питань та вирішуваних завдань становить вагомий доробок у розвиток юридичної, зокрема господарсько-правової науки. Вона може бути цікавою і корисною для широкого кола читачів – від студентів,

аспірантів і викладачів до юристів, економістів та управлінців, які працюють в обласних управліннях освіти, МОН України або є законотворцями.